

humà o una part del seu cos. □ 1.ª doc.: S. XIV i segurament ja en el XIII.

Minyó ja apareix sovint en els nostres clàssics medievals. En tots ells es tracta d'un nen o un noi, sempre més o menys modest o desemparat, i que per tant sovint presta servei i en conseqüència pot ser mirat amb cert menyspreu, o bé amb commiseració benèvol: en tot cas, doncs, amb caràcter, en un sentit o altre, desvaloratiu. Aplegaré les cites en quatre grups segons el matís predominant, però advertint que la diferència és de graduació, car en general hi ha mesclat poc o molt dels altres, en cada una d'elles. a) Criatura petita i per tant desemparada, b) adolescent jovenet, c) adolescent que serveix, d) fadrinet o fadrí digne d'alguna reprovaçió, de vegades una mica indulgent de vegades no gaire.

Abans que tot, tindrem presents els límits d'edat. En parlar de les EDATS, OPou, després de definir «infant», posa (en traduir ll. *puer*): «chic o *minyó*: de 7 anys fins a 14», però sense interrupció afegeix (sembla que s'hi repensi, o bé recordant un ús arrelat però que començava d'antiquar-se) «o de 4 fins a 14» (*Thesaurus Puerilis*, a. 1575, p. 224).

a) Una edat encara més tendra hi havia estat, fins i tot, car almenys romangué en el tresor fraseològic, estereotipat des de temps immemorial, en què s'arribava a aplicar a l'edat nul·la, la del nou-nat; Lacav., de tanta i tan autèntica riquesa en fraseologia, entre les dites consagrades de la paraula *hora*, posa el tòpic de l'anunci d'un deslliurament: «és nat un *minyó* — se respon: molt en bona hora» (on de passada serveix per distingir el sexe masculí, més desitjat, almenys pels homes).

La cosa ordinària és que antigament OPou un nen de cap a l'edat admesa com a mínima per Oigui, innocent per tant, poruc, ignorant, juganer, babau: «D'aquests dix Jesucrist, *Mathei* x --- —Aquel qui de fer ma volentat haurà vergonya --- —. Aquests són axí con a *mi<n>yons* qui han pahor c<u>ant hom los fa botxes [ganyes esveradores]: e ¿què són los escarns dels hòmens, sinó botxes — e fadrines... —, qui emperò són de tanta malícia que lo diable ne fa sos affers?», Eiximenis (*Dones*, § 58, p. 95.22); «llavors los regidors són com a *minyons* sens enteniment», «lo president aquell faia obra públicament, no de *regent* mas de *minyó* e de hom ignorant, com qui no sap la lley», id. (*Regiment*, NCL., 79.18, 79.13). «Molt són allenegables e frèvolos los béns de fortuna, e són fets semblants a les calçes ['mitjons'] dels *minyons*, les quals no sap hom de quin peu se són», AntCanals (*Scipió*, 534, ed. Miquel, p. 5); «axí sçients com rústechs e mi<n>yons», Francesc Ferrer (*Canç. de la Universitat*, 296);¹ «quax ballarugues, / chiulells, juguetes, / baceroletes, / fluxes liçons / de chics *minyons*, / li de-sechà / ---», JRoig (*Spill*, 13596).

En el S. XVI, i davant la creixent amenaça turca, pensa la gent de Ciutadella, el 1558, a «dexar la ciutat y, ab alguna bona orda, anar-se'n, emportar-se'n donas y *minyons* a la volta de Mahó» (*BABL* II, 79); «[tret]s] de las bossas ab rodolins per un *minyó* menor de edat de deu anys», 1611 (*Llibre Roig* de Prats de Molló,

f° 21v^o); «molt poden los - traydors, conforme diuen, / que el lleal viu - tant com lo traïdor vol: / però lo seu - poder és desconsol! / que de traïdors - fins los *minyons* s'en riuen!», Ant. de Verí, a. 1623 (JMBover, *BiEscrBal.* II, 498, x-1-4); el nen que veu la santa aparcació rep el nom de *minyó* en un procés piadós del Santuari famós del Solsonès, any 1656 (Baraut, *Hist. del S. del Miracle*, 78); entre els docs. extractats a Men. per Hernández Sanz, en *Archivo de Alayor* (pàgines 117, 49), hi ha els de pagar el «Mestre de *Miñons*» l'any 1714, i el «compta --- dels *miñons* huérphanos» dels anys 1731ss.; el pedagog empordanès Baldiri Reixach publicà les *Instruccions per l'ensenyança de minyons* el 1749; i en començar la Renaix.: «jo a ma mare sentia, petit *minyó*: / de Jesús me parlava, ab quin amor!», MilàF (*ProsB*, v. 311).

b) Com totes les designacions de persones jovenetes això es trasllada posteriorment als que ja són més grandets (recordem el cas dels cast. *moço* i *muchacho*, del cat. *mina* i port. *rapariga*, 'noia casadora' i els trasllats que ens mostren *missatge*, *garçon*, *boy* etc.). Quan veïem un home jove però ja corrent pel món o capaç de dur armes o de fer massa goig a donzelles, no es pot desconèixer que ja és un adolescent. En conjunt, la documentació d'això és d'una mitjana una mica més moderna.

També aquí, però, ens atindrem a una ordenació cronològica (sense estar per posar al cap els testimonis més inequívocs): «que la infanta no --- gos jugar ab *mi<n>yons* qui res no li pertanyen», Eiximenis (*Dones*, § 16, f° 20r2); «SOMNI DE CURIAL: Un *minyó* molt pobre li aparec, e anava tot despullat sens cobertura alguna, e anant demanant les almoynes --- a una porta viu una dona --- e sens que lo fadrí no li demanava almoyna --- li dix —Fadrí, què cerques?— Lo fadrí respòs —Senyora, muyr de fam ---»; «és fill de un pobre gentil home, quaix que anave a les almoynes, e vengué, stant *minyó*, a casa del marquès de Monferrat», *Curial* (NCL. I, 105.8; II, 250); un noble català escriu una carta descrivint «un torneig de *minyons*» que ha contemplat a Valladolid l'any 1537 (HiAnglès, *Mús. Corte Carlos V*, 83n.); aplicat als escolans que, a Lluc, el 1556, aprenen cant i lectura, i que ja no devien ser infants puix que també estudiaven llatí («gramàtica»), BSAL II, 147a, § 19; «estant allí en lo prat de la montanya de dita Santa Fe --- alguns *minyons* anaren a la Spluga nomenada del Frare», doc. d'Organyà, a. 1573 (CaCandi, *MischHiCat.* II, 94); en un passatge previ (mateix doc. o altre d'igual data i lloc, p. 93) el context sembla indicar més aviat el matís c. En fi aquest és el matís que ha quedat fixat com el més comú i definitiu, en el català dels segles baixos i de la Renaixença. Aquest és encara el sentit en el segle XX, on la paraula té una ressonància alhora noble i vivaç: «quin ofici li dareu a aquest *minyó*?», «aquell *minyó* ja l'ajuda en el despatx, ja li mena els bous», «no l'estrenyeu massa: el vostre *minyó* ja vol viure pel seu compte»; és la coratjosa figura dels «*Minyons* de Muntanya» del cap i patrici i entranyable amic Batista i Roca; és la dels voluntaris de Macià que marxàvem